

نایئون بناپارت زامانی فرانسه امپراتورلو غونون خاریجی ایشلر ناظیرلیگیندە ایشلەمیش و سونرا فرانسە سفارتىنده تهراندا سفیر اولموش فرانسە لى يوزئۇف آرتور دوگوبىيۇنۇ طرفىندەن ایسلامىت و توركluك علیهينه فارس مدنىت راسىستىلىگى نىن آرياچىلىق نظرىيە سى اساسىندا اورتاييا قويولماسى

قاجار شاهلىيغى نىن روسييە اشغالچىلىغى قارشىسىندا يېنىلمە سى و قافقازلارين روسييە چارلىيغى نىن تركىيىنە كىچمە سى، شىعە مجتهدلىرى فتووالار ثمر و دئىيە روسييە اشغالچىلىغى علیهينه وئردىكلەرى فتحلى شاه زامانىندا نتىجە وئرمدىكىنندە سونرا، آرتور دوگوبىيۇنۇ فتحلى شاه زامانىندا بىر مامورىت اساسىندا تهرانا گئتمىش. او تهراندا اولاركەن فرانسە دىلىنده درس وئرمگە و فارسچا اوپىرنىمگە چالىشمىش. فتحلى شاهىن اوغلۇ، جلال الدين ميرزە نىن يازدىغىنا گۈره او فرانسە دىلى اوپىرنىكەن فرانسە شاھلارى نىن شكىلىرىنندەن دە "خسروان نامە" آدلۇ اوشاق ادبىياتى دئىيە يازدىغى افسانە لەر اوچون فايدالانماغا چالىشمىش.¹

سونرا يوزئۇف آرتور دوگوبىيۇنۇ بىر مدت آمریکا يە ئەتكەن سىنە باخماياراق سونرالاق بىر داها قاجار ممالىكى محروسە سىنە سفیر اولاراق گىرى دؤنمۇش². بىلە ليكىلە جلال الدين ميرزە نىن و ميرزە فتحلى آخوندزادە نىن دە "پارسيان" آنلايىشلارى دوشونجە و فيكىر باخيمىندان آرتور دوگوبىيۇنۇن دوشونجە سى نىن محصولو سايىلار. يازىلان خىرلەرە اساسا آرتور دوگوبىيۇنۇ فارسچا يە چئويرمىش. اوستە "مباحثى در باره روش دكارت" آدلۇ كتابى دا فرانسە دىلىنندە فارسچا يە چئويرمىش. جلال الدين ميرزە فتحلى آخوندزادە و ميرزە آقاخان كرمانى نىن قلمە آلدېقلارى "پارسيان ايران باستان" ايفادە لرى دە آرتور دوگوبىيۇنۇ طرفىندەن اونلارىن آغيزلارىنا قويولموش راسىستىلىك دوشونجە سى نىن ثمرە سى و نتىجە سى سايىلار³. آرتور دوگوبىيۇنۇ اۆز حىاتى زامانىندا آوروپادا چوخ تانينمىش اولمادىغىنا باخماياراق، اولوموندۇن سونرا، اونون يازدىغى اثرلەر بعضى آلمان متفكرلىرى او جومله-دن نىچە اوزرە بئۈوك تأثير باغيلامىش. بىر چوخلارى نىن نظرىنە گۈره "آريايى" و فاشىستىلىك نظرىيە سىنە دە بىرىنجى دفعە اولاراق دونيا چاپىندا آرتور دوگوبىيۇنۇ اورتاييا آتمىش. آرتور دوگوبىيۇنۇن يازدىغى اثرلەر آلمان دوشونورو نىچە، موزىسەئىنى واڭئىر، آلمان قىصرى اوزرە دە اۆز اتكى و تأثيرىنى قويموشلار. سونرا ايسە، بو نظرىيە آلمان فاشىستىلىرى طرفىندەن بىر عرق و نژاد تىورىسى اولاراق يەودىلر علیهينه استفادە اولونموش⁴.

آرتور دوگوبىيۇنۇ عرقىلارين و نژادلارين برابر اولمادىغى اوزرە تبلىغات انتىدېگى نتىجە سىنە تارچى حسىنلى آقا فراھانى نىن دە ضد عرب و ضد تورك اولدوغونا شخصا تانىق و شاهىد اولموش، اوخوبوروق:

¹ جلال الدين ميرزا، خسروان نامە، تهران، 1281ھ. ق، مقدمة.

² Daha artiq bilgi üçün bax, Arthur de Gobineau: [Arthur de Gobineau – Wikipedia](#)

³ تاریخ ایران / تاریخ اسلام: www.facebook.com/TarykhIranTarykhIslam/photos/197603102713081302/-كت-دوگوسنو-

⁴ Michael Lausberg: *Die Resonanz des gobinistischen Rassenbegriffs bei Wagner und Nietzsche.* In TABVLA RASA, Ausgabe 38, Oktober 2009.

"حسینقلی آقا بغض و کینه‌ی بی نهایت به مذهب اسلام ابراز می‌داشت. بر آن بود که تمام بدیختی‌هایی که از سلطنت قوم عرب به مردم ایران وارد شده، از اثر اسلام است. وی تمایل بی‌اندازه‌ای به کیش زرتشت داشت. باورمند بود که باید ملت و مذهب قدیم را از نو زنده کرد و زبان فارسی را از واژگان بیگانه‌ی عربی و ترکی که به آنها آلوده شده تصفیه نمود. خود پیشگام این کار شده بود و نوشته‌های خود را به سبک ساده، بدون تصنیع و خالی از واژگان عربی می‌نوشت و حتی به این سبک شعر نیز می‌سرود".⁵

آرتور دوگوبینونون یازیغی اثیرلدن "سه سال در آسیا" ذبیح الله منصوری، هوشنگ مهدوی طرفیندن (انتشارات قطره)، "نامه‌های دوگوبینو و الکسی دوتوكویل" رحمت الله مقدم مراغه ای طرفیندن (انتشارات ابن سینا)؛ "آرا و اندیشه‌های او در باره ایران و نام ایران از نگاه گوبینو" فارس مدنیت راسیستی ناصح ناطق طرفیندن قلمه آلینمیش و فارس مدنیت فاشیستیلیگی نین مرکز چاپخاناسی ساییلان "انتشارات موقوفات افشار" طرفیندن چاپ اولموش.⁶.

هیندوستانیین بمیئی شهریندن، زردوشت مانکجی هاتریا آدلی هیندوستانی بیر فارسین "دساتیر" و "دبستان المذاهب" آدلی جعل ادبیاتلارینی فارسلیق اوچون کارنامه دئیه ناصرالدین شاه زامانیندا تهرانا گتیرمه سی، جلال الدین میرزا (فتحعلی شاهین اوغلو) ایله دوستلوق ائتمه سی و میرزه فتحعلی آخوندزاده ایله یازبیشماق واسیطه سی ایله آذربایجان تورکلوگو آراسیندا ایلک دفعه عربیلیک، اسلامیت و سونرا تورک دوشمنلیگی آنلایشی نین داها گئیش اورتایا چیخماسینا و یابیلماسینا يول آچمیش. مانکجی لیمجی هیندوستانیین موراسومالی کندینده، سورات بندری نین یاخینلیغیندا دوغولموش بیر زردوشت مذهب فارس اولموش. بو ذات او زمان هندوستاندان بیر میسیونئر اولاراق قاجار ممالیکی محروسه سینه گله رک کرمان و یزد شهرلرینده اولان زردوشتلری بیر دین اجتماعیسی اولاراق شکلندیرمگه، اونلاری تشکیلاتلاندیرماغا و جلال الدین میرزه ایله دوستلوق قوراراق اورادا یاشایان زردوشتیلرین قاجار شاهلیغینا و تردیکلری جزیه وئرگی و مالیاتینی حذف ائتدیرمگه ناییل اولموش.⁷.

ناصرالدین شاه زامانینا عایید باشقا فارس مدنیت راسیستیلریندن بیری ده میرزا آقاخان کرمانی ساییلار. میرزه آقاخان دا ایلک اولاراق کرمان و یزد شهرلرینه زردوشتلیک میسیونئرلیگینه باشلامیش مانکجی لیمجی هاتریانین آدلی ذاتین بمی شاهریندن گتیرمیش دساتیر و دبستان المذاهب آدلی جعل اولموش افسانه ادبیاتا و ابولقاشم فردوسی نین کلیشه ادبیاتینا اساسلاننماغا چالیشارکن فردوسی ایرانی نین غزنه و اونون اطرافی اولدوغونو و بوگونکو ایران ممالیکی محروسه سینه فردوسی ایرانی نین دخلی اولمادیغینی باشا دوشمه میش. میرزا آقاخان سونرالار استانبولا گئتدیکدنه سونرا میرزه فتحعلی آخوندزاده و میرزه ملکومون دوشونجه باخیمیندان تأثیر داییره سینه دوشه رک فارس مدنیت راسیستیلیگینه تایینمیش بیر ذات اولموش.

ایشیق سؤنمز، 07.05.2021

5 ناسیونالیسم در انیشه‌ی دو روشنفکر ایرانی : ناسیونالیسم در انیشه‌ی دو روشنفکر ایرانی (newsecularism.com)

6 باخ اور ادا، تاریخ ایران/تاریخ اسلام.

7 مانکجی لیمجی هاتریا - ویکی پدیا، دانشنامه آزاد(wikipedia.org)